

Kuni su küla veel elab, elad Sina ka

EELK Tõstamaa koguduse õpetaja Urmas Viilma õnnistamas Seliste küla infotahvlit, kuhu on märgitud kõik teadaolevad Seliste piirkonna külad, talud ja vaatamisväärsused.

Täna lehes:

<i>Vallavalitsuse info</i>	lk 2
<i>Keskkonnateated</i>	lk 3
<i>Kooli üritustest</i>	lk 3
<i>Naine ilma tantsuta ...</i>	lk 4
<i>Kinobuss</i>	lk 4
<i>Ürgne indiaanisaun</i>	lk 5
<i>Kultuuriloost</i>	lk 5
<i>Tõstamaa sajand ja poolteist tagasi</i>	lk 6
<i>Vallapäevade kava</i>	lk 7
<i>Pildigalerii</i>	lk 8
<i>10 000 aerutõmmet</i>	lk 10
<i>Õnnitlused ja kuulutused</i>	lk 12

Luuletaja Evi Tigane ja Alex Trope.

I Seliste, Seliste endiste külade ja Päraküla kokkutulek näitas, et külal on tulevikku.

Käesoleva aasta 26.juuli kokkutulek tõi Selistesse sõpru nii lähedalt kui kaugelt – ca. 215 inimest. Kindlasti oli ka neid, kes unustasid registreerimisraamatusse end kirja panna. Üht näitas suur osavõtjate arv ometigi – Seliste, Seliste endiste ja Päraküla külapäevi on tulevikuski väga vaja. Taolised kokkusaamised süvendavad ühtsustunnet, sisendavad kohalikele elanikele tulevikulootust ja tõstavad küla mainet. Küla, kes tuleb oma ürituste organiseerimisega nii üksmeelselt toime, väärib eeskujuks tõstmist.

Siinjuures aitäh kõigile, kes aitasid nõu ja jõuga külapäeva korraldamisele kaasa. Suur tänu kokkutulnutele ja külalisesinejatele ning loomulikult eriline tänu infotahvli finantseerijatele Pärnu Maavalitsusele ja Tõstamaa Vallavalitsusele.

Alex Trope
Seliste külavanem

Fotoreportaaž Seliste külast järgneb lk 8

Vallavalitsuse info

4. juulil lõpetati Eestis Taani riigi abiprojekt "Energiaplaanide teostamine omavalitsustes". Projektis osalesid Põltsamaa, Valgjärve, Võru, Vändra, Väätsa ja Tõstamaa omavalitsused. Lõpetamisel esitasime ülevaate Tõstamaa projektist, mille käigus rekonstrueeriti aleviku katlamaja ja mida Taani pool toetas 1,06 miljoni krooniga.

Peale Jaanipäeva alustati remondiga Tõstamaa koolis. Korraldatud riigihankekonkursil valiti ehitajaks as FKSM, kelle pakutud hind oli 5,6 miljonit, millest tänavu teostatakse töid ca 4,5 miljoni krooni eest. Lõpetatakse mõisahoonde siseremont, ehitatakse pääs keldrisse ja võetakse see riitehoiuna osaliselt kasutusele. Kogu remondi lõpetamiseks on vaja suurematest töödest teha veel hoonete välisviimistlus ja haljastus, osa muinsuskaitsealisi töid ja lõpetada keldriruumide remont. Need loodame teostada järgmisel aastal. Tänavu on töid lisaks Tõstamaa vallale finantseeritud riigieelarvest 1,5 miljonit, mõisakoolide projektist 1 miljon ja nädalakooli projektist 573 tuhande krooni ulatuses.

Tõhelas kunagi ebaõnnestunult ehitatud ja seetõttu igal aastal 2-3 korda katki olnud 300 m pikkuse veetrassi osa asemel on ehitatud uus, korraldatud harutrasside ühendused ja paigaldatud sulgemisventiilid. Tööd teostas as Hüdromel, maksumus 57 tuhat krooni.

Alustatud on lasteaia köögi remondiga, et see saaks tervisekaitse poolt ettekirjutatud tähtjaks 1. oktoober tunnustatud. Remonditakse oma jõududega, maksumuseks kujuneb ca 150 tuhat krooni.

Valla viiest kirikust on kõige halvemas olukorras ja hävimisohus Kastna kirik kus katustesse on tekkinud suured augud. Koostöös Eesti Apostliku Õigeusu Kirikuga tehakse kirikule sügiseks hädapärane säilitusremont. Tööde teostajaks on oü Männiste, maksumuseks 102 tuhat krooni. Poole sellest finantseerib kirik, poole vallavalitsus. Järgmiseks suveks loodame kiriku kui kohaliku arhitektuurimälestise vaatamiseks külastamiseks ka eksponeerida.

Vallavalitsus on kuulutanud Seliste meierei peremeheta ehitiseks ja asunud seda juriidilises keeles "hõivama". Vastväiteid (omandit tõendavad dokumendid) on võimalik esitada kahe kuu jooksul.

Hasartmängumaksu nõukogult saadi projektiga Tõstamaa mänguväljaku ehitamiseks 68 tuhat krooni. Väljak telliti firmast Rapeks ja on tänaseks paigaldatud. Väljak on valmistsud vastupidavast materjalist ja firmal pikaajaline kogemus kuid siiski on see mõeldud mängimiseks lastele, mitte mänguhimulistele täismeelele, kes on juba ühte konstruktsiooni pisut lõhkunud. Projekti koostaja ja juht oli Raine Viitas.

Meie ümbrus näeb välja nii nagu seda ise hoiame. Viimastel aastatel on paljud inimesed, asutused ja organisatsioonid korranud ümbrust ja seega valla üldilmet tunduvalt parandanud. Seda enam paistab silma nende tegevus, kes lõhuvad, lagastavad, reostavad jne. Neid on vähe, aga ka nemad soovivad oma jõu- ja mõistusekohasekohase jälje jätta: eespoolmainitud mänguväljaku lõhkumine, mahavisatud või metsa alla viidud praht, liiva ammutamise eesmärgil lõhutud luiteid, rullikeereatud tänav- ja matkarajasildid jne. Mõnele valla-elanikule on täiesti vastuvõetamatud bussiootepaviljonid: vaenlasel tuleb klaasid sisse visata, seinad täis sodida ja teda muul jõukohasel viisil

hävitada. Need inimesed on meie keskelt, lõhkuvad lapsed on saanud kodust sellised tõekspidamised. Selle vastu vastu aitab ühiskondlik hukkamõist. Kui näete sellist tegevust, kutsuge rikkujat korrale. Kui seda pole võimalik teha, teatage lõhkujatest vallavalitsusele või politseile.

Kevadest töötab Tõstamaa kons- taablina Ralf Männimägi, kelle vastuvõtuaeg vallamajas on igal teisipäeval 9-11.

Lähtudes valla omaalgatustoetuse jaotamise korrast ja võttes aluseks komisjoni ettepaneku, jaotas vallavalitsus 9900 krooni järgnevale projektidele:

- Ekskursioon valla raamatukogu lugejatele Karksisse A. Kitzbergi muuseumisse koos teatrietenduse külastusega, projektijuht Silvi Rand - 2800.-
- Indiaanisauna korraldamine vallapäevadel, projektijuht Merle Mölder - 1000.-
- Filmiõhtu "Tõstamaa 1993-2003", projektijuht Bie Erenurm - 1500.-
- Seliste külatuba, projektijuht Alex Trope - 1400.-
- Seliste rahvamaja 90 aastat, projektijuht Alex Trope - 900.-
- Soparalli Pootsi Jõle VIII etapp, projektijuht Reet Rand - 1500.-
- Lastehommik VII Tõstamaa valla päevadel, projektijuht Önnela Pärnaste - 800.-

Toomas Rõhu
vallavanem

Lõhutud luide Varbla mnt. looduskaitsealuses vääriselupaigas, mis põhjustab õige pea mitme suure puu ümberkukkumise. Lõhkujat ootab tabamisel kopsakas trahv. Toomas

Keskkonnaalased teated

• Keskkonnaministeerium on algatanud riikliku programmi "Mürgiste karuputkede tõrje aastatel 2003-2010". Palun andke 25. augustiks valda teada, kus kasvab meie vallas karuputke (**Sosnovski ja hiid-karuputk**) ja kui suur on selle levikuala.

• **Väärtuslike rannaniitude ja puisniitude hooldamise** toetuse saamiseks on avalduste esitamise viimane tähtaeg 25. september. Blanketil avaldused koos lisadega saata Pärnumaa Keskkonnateenistusele, Paul Kerese 4, Pärnu.

• Sellel nädalal valitakse välja **valla kõige kaunimad, kõige heakorras-tatunud kodud-asutused**.

• Alustatakse koos keskkon-nainspektsiooniga **ebaseaduslike hoonete**, ebaseaduslike prügi maha-panekukohtade ülevaatamist (kodude

juures, **aia taga kohalikud prügimäed**).

• Septembri kuus avatakse Tõstamaa valla **jäätmete kogumispunkt** (vastu võetakse paberit-pappi, klaasi, vanarauda, ohtlikke jäätmeid jm, välja arvatud tavalisi olmejäätmeid, nende tarbeks peab olema endal prügikast ja selle tühjendamise leping).

• Kõigile tutvumiseks on **Kotermanni detailplaneering**, planeeringu avalik väljapanek toimub 18. augustist – 02. septembrini Tõstamaa valla-valitsuses (tööpäeviti 8.00-17.00) ja Seliste Külatoas (tööpäeviti 12.00-14.00). Selle aja jooksul on kõigil võimalik planeeringuga tutvuda ja selle kohta ka kirjalikult arvamust avaldada. Seliste külas asuv 12, 4 ha suurune Kotermanni maaüksus jagatakse 12ks eraldi kinnistuks ja valmistatakse need ette elamute ja suvilate ehituseks.

• **Piiratud kalapüügivahenditega** püüdjad peavad esitama valla-valitsusele **aruande** loa kehtivuse ajal iga kuu 5. kuupäevaks. Kui merel/järvel ei käidud, tuleks esitada segaduse vältimiseks tühi aruande blankett. Aruannete mitteesitajad (neid on kuus keskmiselt 10) teatatakse keskkonnainspektsioonile mitteesitamise põhjuste selgitamiseks.

TEADE

Tõstamaa Raamatukogus on erinevat infot Euroopa Liidu kohta. Kellel on huvi, tulge tähtsa otsuse tegemiseks teavet hankima.

Raine Viitas
Keskkonnanõunik

PAREM HILJA KUI MITTE KUNAGI

Vabandame! Väikeste viperuste tõttu on siiani avaldamata kahe kevadise Tõstamaa Keskkoolis toimunud ürituse tulemused. Südasuvi küll käes, aga siiski tore meenutada parimaid...

Teatripäeva parimad

2. klass, "Juba linnukesed"- üldarvestuses võitja
3. klass, "Kass ja koer"- väga hea kokkumäng
Riina Reinson- parim naisnäitleja (noorem vanusegrupp)
Siiri Tamm- parim naisnäitleja (vanem vanusegrupp)
Andrus Leinpoo- parim meesnäitleja (noorem vanusegrupp)
Reigo Mändla- parim meesnäitleja (vanem vanusegrupp)
Lauri Sahtel- parim parodeerija
Taive Kivisild- kõige naljakam osatäitmine
Fredy Vabrit- direktori eripreemia
Maret Palusalu- särav esitus
Ranno Pavlov- julgeim esitus
Frieda Kriisa- parim jutustaja
Mart Randmäe- hoogne ja energiline esitus
Žürii leidis ja märkis ära kõikide klasside esituse tugevaima külje ja andis välja veel 13 tunnustuskirja.

Algklasside päev Tõstamaa Keskkoolis

17. aprillil oli Tõstamaa keskkoolis juba igakevadiseks traditsiooniks saanud algklasside päev. Võeti mõõtu erinevates oskustes- teadmistes ja mängiti TORE- laste

eestvedamisel. Külas olid Varbla põhikooli õpilased, õpetajad.

1. klass

Loeti ja kuulati luuletusi. Kohti ei selgitatud, tunnustati kõiki esinejaid. Nendeks olid: Elina Jelissejev, Jarmo Sutt, Tambet Väärtmaa, Andrus Leinpoo, Karl Kalda, Maret Palusalu, Arles Leetmaa Tõstamaa keskkoolist ja Marleen Metsmaa, Eliise Krüüger Varbla põhikoolist

2. klass

Käekirjakonkurss

Kohti ei selgitatud. Valiti kolm parimat.
Keiu Anderson
Maarja Press
Ly- Andra Pärnaste

3. klass

Viktoriini eesti keel

1. Heiko Mändla, Aivo Tõnning
2. Andreas Leerimaa, Tauri Palberg
3. Sten- Ander Ojakallas, Karl Väärtmaa

4. klass

Matemaatikaolümpiaad

1. Anni Müüripeal (Varbla pk)
2. Lauri Mölder
3.- 4. Kristian Pikner (Varbla pk)
Anneli Veinšteins (Varbla pk)

Naine ilma tantsuta on nagu taevas ilma tähtedeta

Miks ma õpetan tantsu?

Iga inimese hinges elab üks tunne – segu igatsusest ja valust, mida miski lõpuni rahuldada ei suuda. Aastatuhandete vältel, tõelistes iidsetes kultuurides on püütud sellesse süvenedes jälile jõuda allikale, kust see on pärit. Et vabaneda kannatusest. Nii on sündinud Õpetused – kirjeldused allikast ja selleni viivad teed – tehnikad ehk väga konkreetsed tegevused väga konkreetsete tulemustega – jooga selle kõige laiemas tähenduses. Tants on jooga üks vorm.

Tavalise Lääne inimesena „Mina, minu, mulle“ mantra järgi elades aheneb elu järjest rutiinsemasse vormi. Mõistes igasuguse stabiilsuse

võimatust materiaalsuses – kõik libiseb ära alt ja pealt, pinguta ja kindlusta kui palju tahad, tekib hirm. Siis püütakse kuidagi jagu saada igatsusest ja hirmust. Tavaliselt neid millesegi uputades, mattes või alla surudes. Inimene muutub „neljakandiliseks“ – kaotab voolavuse ja spontaansuse, jäigastub nii ihult kui hingelt. Ja on sisimas kogu aeg väga üks.

Jooga on ravim kroonilise egoismi tarbeks. Ta annab inimesele võimaluse õppida valdama oma tähelepanu - alles siit saab alguse areng, saab kättesaadavaks võime Valida. Ainuüksi selle sügav mõistmine võtab aega.

Tants läheneb inimesele kõige jämedamast struktuurist – füüsisest, seda peenendades ja muutes. Järk - järgult mõistmisvõime kasvades lisandub õpetus oma emotsioonidest, tunnetest ja mõtetest, lõpuks maailma ülesehitavate fundamentaalsete energiateni välja. Kuniks õpilane tabab ära mõteteta oleku – mentaalse pausi ja õpib tantsima selles. Sealt edasi algab hoopis teine maailm hoopis teiste võimalustega.

TÄNAN Õnnelat, Jaaguranna floriste, Tõnist ja Rolandit, Sandri sõpru ja sooja publikut.

Annika

KINOBUSS KÜLASTAS TÕSTAMAAD

Tõstamaa väärrib kõigiti kinobussi külaskäiku, sest paljud „Tallinnfilmi“ algusaegade täispikad mängufilmid on valminud Tõstamaal või selle lähiümbruses. Siinkohal loetelu tähtsamatest:

1962 – Jääminek – režissöör K. Kiisk – filmiti Manijal ja Lao rannas. Näitlejatest osalesid H. Laur, Sirje Arbi, K. Välbe, Kaarel Karm, jpt.

1966 – Tütarlaps mustas – režissöör V. Käsper. Näitlejad: E. Hermaküla, L. Lindau, V. Härm, jt. . Peaosades olid leedu näitlejad. Selles filmis osales veel näitlejana kohalik vanaproua Maria Hendrikson. Kuna filmis üks peategelastest, keda mängis E. Hermaküla, uppus, siis otsiti leinava ema ossa inimest, kelle peres hiljuti just selline kurb sündmus on toimunud. Maria oma poeg oli just hiljuti liiklusõnnetuses surma saanud ja seega sobis tema väga hästi. Meie endine vallavanem mängis kalurit ja kauaaegne Tõstamaa KK direktor Ants Pirso oli kirstukandja osas. Filmiti Matsirannas ja Tõstamaa kirikus. Igas filmis olid näitlejateks Tõstamaa kassid-koerad ja hobused – viimased loomulikult koos kutsaritega. Peaaegu oleks Tõstamaa mõis Tallinnfilmile maha müüdnud, kuid õnneks jäi see plaan katki.

1971 – Tuuline rand – režissöör Kaljo Kiisk. Filmiti Kastna rannas. Selleks filmiks ehitati randa terve kaluriküla ja suur „Kaugatoma“ mudel meenutas veel mitu aastat seda suursündmust. Selles filmis osalesid massistseenides väga palju Tõstamaa inimesi.

1972 – Väike reekviem suupillile – režissöör V. Käsper - filmiti põhiliselt koolimajas ja selle ümbruses.

1974 – Ohtlikud mängud (Veljo Käsper). See film valmis Tõstamaal ainult osaliselt. Aga tähtis on fakt, et filmi tarvis lasti õhku endine vallamaja Ermistus.

1979 – Jõulud Vigalas (režissöör M. Soosaar). Kuna Vigala mõis ei vastanud filmile vajalikele nõuetele, siis toodi võtted üle Tõstamaa mõisa. Ka selles filmis osales väga palju kohalikke inimesi. Sama filmi käigus said paljud Tõstamaa kooli ruumid uhke mõisaaegse välimuse ja ilusad valged trepikäsipuud.

1982 – Karge meri (A. Kruusement). Filmiti Matsi rannas ja see film jäi ka viimaseks täispikaks mängufilmiks, mis Tõstamaal „üles võetud“. Jällegi oli võtteplatsil palju kohalikke elanikke, muuhulgas nautisid öövõtete romantikat paljud keskkooliõpilased.

Viimati surisesid kaamerad 1991.a., kui Ingo Normet plaanis filmi A.-H. Tammsaare jutustuse „Uurimisel“ ainetel. Põhiosa filmiti kunagises Kastna vallamajas, haud laiba jaoks kaevati Tõstamaa kalmistu aiast väljaspoole. Kahjuks selle filmi lõppsaatusest ei tea, kas ta päris valmis sai.

Näitlejad ja lavastajad elasid kohalikes peredes, nautisid kalatehase suitsuanerjaid, söökla odavat toitu ning kohalikku kõrtsimelu. Kõrtsis jutustas õhtuti õllesõpradele seiku oma huvitavast elust karismaatiline filmikunstnik Peeter Linzbach.

Paljude näitlejate kohta räägitakse tänini nii tõestisündinud lugusid kui ka legende, mis nii tavaline kuulsate inimeste puhul.

Just tänu rikkalikule Tõstamaal teokssaanud filmiloomingule, valiti tänavu kinobussi peatuspaigaks Tõstamaa. Kinobuss oli Tõstamaa laululaval 9. augustil.

Kavas oli tasuta vabaõhukino etendus „Nimed marmortahvil“, töötuba lastele ja noortele, kus osalised said ise filmi teha, ööfilm ja Euro-filmi telk, Eesti-filmi telk.

Efeline Liiv

Ürgne ja puhastuslik indiaanisaun.

Paljud loodusrahvad kasutavad keha ja hinge puhastamiseks riituslikku sauna, ehk minekut tagasi maaema üska, et sündida uuesti puhta ja vabana.

Riitus on püha tegevus, kus kõik on hingestatud, nii asjad, mida kasutatakse, kui ka inimesed. Riitus ei ole pealtvaatamiseks, selles kas osaletakse või mitte. Püha on ka see, kui keegi teeb riitust ja seda pole soovitatav segada (maailm võib kurjaks saada).

Indiaanisauna tegemiseks peab olema väega paik, kus on rahu. Kogu tegevus algabki koha otsingust, ka sellest, millised endelised märgid antud päev annab. Painutatakse karkass, kaetakse, tehakse lõke, kuhu asetatakse kivid, mida kuumutatakse punaseni. Kogu tegevust saadab kas vaikus, või trumm ja laul.

Kui kõik ettevalmistused on valmis ja kivid juba saunas, käiakse kolm tiiru vastupäeva ümber lõkke ja minnakse sauna. Algselt käiakse saunas ikka paljalt, kuid kuna kokku tuleb erinevaid inimesi ja jälle need eetilised normid ei luba, siis soovituslikult selga jätta puuvillane lühike särk ja puuvillane aluspesu. Mitte mingil juhul ei tohiks olla sünteetilise riidega. Ära võetakse ka kõik ehted, mis asetatakse altarile.

Selles saunas on igaüks justkui üks, sügaval iseendas.

Tehakse neli ringi. Maa ring - mis sümboliseerib füüsilist jõudu, tervist ja mille sümboliks on kalju. Vee ring - mis seostub hingamisega, voolavusega, tunnetega, emotsioonidega. Tule ring - seotud kirega, põlemisega, puhastumisega, rütmiga ja südamega. Öhu ring - seotud kommunikatsiooni, levimisega, vabadusega.

Need neli ringi puhastavad, kaitsevad ja annavad erilise tunde enda sisse, seda on pisut raske kirjeldada, seda peab kogema.

Kuumuse mõte ei ole inimese piinamine, vaid see, et me unustaks ära oma raskused, et need põleksid meie sees, sest milleks need. Palju parem kui me teeme enda sees ruumi rõõmule.

Saunas sees olles ka lauldakse ja räägitakse, aga sellest juba riituse ajal. Riitus ei küsi vanust, maaüska võivad tulla kõik kes tahavad kogeda midagi enese sees, tunda vabaduse tunnet ja tegelikult tajuda, et elu on imeline.

Riitus toimub Tõstamaa vallapäevade ajal 17. augustil, pühapäeval, kell 19, Kooli staadioni ja talli vahelisel alal, suurte tammede all.

PÄIKEST MAAILMALE!

Leesoja nõid

Tõstamaa kultuuriloost

2003. aasta mitmekesine kultuurisuvi ärgitas mõtlema ja kirjutama sellest, millega on Tõstamaal varem tegeldud. Kui sellel suvel on olnud palju külalisesinejaid, siis aastakümneid tagasi astusid üles peamiselt oma lauljad, tantsijad, pillimehed ja näitemängu tegijad.

Kultuuriga on Tõstamaal tegeldud juba ligi 150 aastat. Ülemöödunud sajandisse jääb rahvalaulikute ja -pillimeeste, laulukoori ning seltside tegevuse algus.

1865. aastal oli Tõstamaal oma **laulukoor**, mida juhatas kiriku kellamehe poeg Karl Glöckner. Laulmas käidi kogu kihelkonnast: kuni 15 versta kauguselt.

1890. aastal asutati karskusselts "Laene" ("Laine"). Seltsil oli oma sega- ja pasunakoor. Laulukoor andis isegi 1892. aastal iseseisva kontserdi Pärnu Bürgermusse saalis.

1891. aastal asutas apteeker Blumenfeldt **pasunakoori**, mida pärast tema Tõstamaalt lahkumist juhatas Tõhela talumees Villem Laurits. Aegade jooksul on

pasunakoori juhatanud veel köster, mitmed koolmeistrid, metsavaht ning kutselised muusikud Kalda, Suits ja Vendla. 1989. aasta jaanuarist oli taktikepp Rein Vendla peos. Tema juhendamisel osaleti 1991. aastal rahvusvahelisel festivalil Vilniuses, mängiti laulupidudel ja külalisesinemistel Lätis ning Rootsis, aga ka kohalikel pidustustel. Traditsiooniks on saanud esinemised iga-aastastel vallapäevadel. Noorte pillipuhujatega on tegelenud veel Andres Kokk. Viimastel aastatel harjutavad noored muusikahuvilised erinevate õpetajate käe all puhkpillistuudios, mida juhatab Mati Põdra. Varasemad pasunapoised tunnevad muusikast rõõmu, esinedes oma ansambliga Tule Taevas Appi.

1900. aastal võtsid laulu- ja pasunakoor osa Pärnumaa esimesest laulupäevast. Tõstamaalaste osavõttu peeti nii oluliseks, et varem plaanitud laulupidu olevat nende puudumisel pidamata jäänud. 20. sajandi algusaastail olid oma koorid Kastnas, Tõhelas ja Selistes (Selistes 1926. aastal 50 lauljat!).

1933. aastal puhusid Tõstamaa pasunad üldlaulupeol Tallinnas.

1947. aastal osalesid Tõstamaa ja Kastna **naiskoor** üldlaulupeol.

1960. aastatel juhatas naiskoori kooliõpetaja Tiit Kaisel. Käidi mitmel üldlaulupeol, viimaseks jäi 1969. a juubelilaulupidu.

1989. aastast tegutses Tõstamaal **segakoor**, mida juhendas muusikaõpetaja Viivi Karlep Esmaesinemine oli 24. veebruaril 1989 Levaroti mäel taaslehvivate rahvuslippude all. Segakoor võttis osa nii Pärnumaa kui ka suurtest laulupidudest, esines Laulusildadel Tallinnas ja külalisena Rootsis. Kõige rohkem on lauldud oma rahvale: nii kirikus, kalmistutel kui ka rahvamajas ja laululaval. Praegu juhendab Viivi Karlep **naisansamblit**.

1950.-60. aastatel tegutses Tõstamaal ka **kirikukoor**, mida juhendas Elsa Lõõbas. Hiljem jäi koorist järele ansambel. Kultuurimajas on tegutsenud **tantsuorkester** (TKM) ja **külakapell**. Kapelli juhatasid Elsa Lõõbas ja Viivi Karlep.

Näitemängu on Tõstamaal tehtud peaaegu sama kaua kui lauldud ja pilli mängitud. Esimesed ülesastumised olid üle saja aasta tagasi. Eriti agaralt tegeldi näitlemisega Selistes, kus 1908. aastal oli asutatud Seli Kirjanduse Ringkond. Oma seltsimajagi jõudis Seli rahvas valmis ehitada.

(järg lk 6)

(algus lk 5)

1913.a õnnistati uus maja sisse ja mängiti Lutsu "Paunveret". 1908-1940 õpiti selgeks 86 näidendit! Näitemängu tehti igas valla keskuses ja koolis, juhendajateks asja-armastajad või koolmeistrid. Viimase 40 aasta jooksul on väikeste vaheaegadega Tõstamaal näitemängu tehtud. Juhendajad on olnud Mirjam Jaansoo, Milvi Rea, Maire Adler, Kärt Somelar ning kõige pikemat aega Liivia Tõnisson. Praegu juhendab Tõstamaal näitemänguharrastajaid rahvamaja juhataja Õnnela Pärnaste. Oma näitetrupp tegutseb Selisteski. Aastakümneid on Tõstamaal ka **rahvatantsu** tantsitud - nii nais- kui ka segarahvatanturühmas. Tantsurõõmu on jagatud kohalikele, väliskülalistele ja Bulgaaria, Läti ning

Soome publikulegi. Jalga on keerutatud nii Pärnumaa kui Tallinna tantsupidudel juhendajate Valve Raide, Jaak Valgevälja, Karin Randmäe, Svetlana Zaikova ja Tiia Schäri õpetuste järgi. Tublid tantsuhimulised on ka koolilapsed, kellest tuntumad "Mikud-Mannid" Tiia Schäri juhendamisel. Meie õpilased on osalenud igal suurel tantsu- ja laulupeol. Viimastel aastatel on tantse-laule õpetanud Maimu Juhkam, Kaarin Reinson, Viivi Karlep ja Heli Kvell. Erilist mõnu isetegemisest tunnevad aga kaunimasse ikka jõudnud "Vokiratta" liikmed, kes Tiia Schäri saatmisel-juhendamisel on laulu-ja tantsurõõmu pakkunud nii oma kandi inimestele kui ka kaugemalt tulnutele.

Rahvamaja juures tegutsevad veel neidude **show-tantsurühmad** "Rõõmurullid" ja Rõõm Ruulib". Nende esinemist on nautinud nii oma valla kui Pärnu, Läti- ja Saksamaa publikki. Neide on juhendanud Ene Lehtsalu ja Kaarin Reinson. Kultuuritegijaid sai kirja üsna palju ning neid on kindlasti rohkemgi, kuid eelmise sajandi alguse seltsielule jääme siiski alla. Siis korraldasid pidusid karskusselts, Tõstamaa Haridusselts (hiljem Rahvaharidusselts), Seli Kirjanduse Ringkond (hiljem Seliste Kirjandusring), Tõhela Noorsoo Selts, aga ka põllumeeste ja maanaiste seltsid, pritsimeeste selts, kaitseliit jt.

Mari Lühiste

Tõstamaa sajand ja poolteist tagasi

Üle-eelmiste vallapäevade avamise ajal meenutasime tõstamaalaste tegemisi sada ja rohkem aastat tagasi. Nüüd, Tõstamaa (Testama) esmamainimise 450. aastapäeval, tasub neid meelde tuletada.

Majandus- ja vaimuelu hakkas Tõstamaa kandis edenema üle sajandi tagasi.

1865. aastast on esimene laulukoori foto. Laulmas käidi kogu kihelkonnast, kuni 15 versta kauguseltki.

1890 asutati karskusselts LAENE (LAINE), millel oli oma segakoor. 1892 anti kontsert Pärnu esindussaalis- Bürgermusse saalis. Ette kanti Hermann, Saebelmani, aga ka Weberi ja Beethoveni laule, rootsi ja itaalia rahvaviise.

1892 asutati Tõstamaal pasunakoor. Koori kokkukutsujaks oli pillimängu- ja pürotehnikahuviline apteeker Karl Blumenfeldt. 1890. a jaanipäeva ilutulestikuks rohte segades need plahvatasid ja maja sütti põlema, surma sai apteekri pisitütar. Varsti ehitati uus kivimaja praeguse vallamaja kohale.

1900 käis Tõstamaa laulu- ja mängukoor esimesel Pärnumaa laulupäeval. Tõstamaa koor oli niivõrd arvestatav, et 1897. aastal jäi tõstamaalaste nõusolekuta Pärnumaa laulupidu pidamata.

20. saj algusaastail olid omad koorid ka Kastnas, Selistes ja Tõhelas.

Ühistegevus hoogustus veelgi. Sajandi esmakümnenidil asutati Seli Kirjanduse Ringkond, Tõstamaa Haridusselts, Tõstamaa Laenu-Hoiu Ühisus ja Tõstamaa Põllumeeste Selts, Tõhelas aga piimaühing ning veidi hiljem Noorsoo Selts. Seltside juures tegutsesid lugemislauad ja raamatukogud.

"Hoogne on olnud nii majanduslik areng kui ka vaimline tõus ja vähe on valdu, kus seltsid töötaksid nii suurearvuliselt ja tõhusalt kui tolles Pärnumaa rannikusopis. Ent kuigi on tehtud tulemusrikast tööd, on tõstamaalase vaim jäänud otsivaks ja paindlikuks, püüdes alati uutele saavutistele ja võitudele." (H. Schüts. "VABA MAA" Pärnu väljaande juubelialbum 1935)

VALLAD KOKKU!- see sõnapaar oli tuttav juba üle saja aasta tagasi. Väikesed vallad ei suutnud end majandada ja 1890 algas valdade ühendamine. 1891 liideti Pootsi Seli vallaga ja 1893 Kastna Tõstamaa vallaga. Sajandivahetusel oli siin kandis neli suuremat keskust: Tõhela, Kastna, Seli ja Tõstamaa- igas oma kirik, oma koolid ja oma seltsielu. Mis on järele jäänud 100 aastat hiljem?

Sadakond aastat tagasi hakkas kujunema praegune alevik: kiriku vastas oli valla koolimaja, tee äärde jäid vana vallamaja, haridusseltsi

maja, apteek, poed, postimaja, kõrts, kõrtsi rehi ja väikesed elumajad lähemas ümbruses.

1860. töötas Pootsi mõisas keemia-manufaktuur: toodeti tinavalget ja tinasuhkrut. Tööd said 20 inimest.

1870 hakati Tõhelas talusid päriseks ostma.

1885 hakkas mõisavalitseja Jakob Toots esimesena Eestis soopõldusid tegema. Algul maa kraavitati, siis veeti igale hektarile 1000 koormat (1500 tonni) liiva, et põld hobust kannaks. Viljad kasvasid vägevad.

Tõstamaa mõisas oli põhirõhk karjakasvatusel (piimakari, sead, lambad, tõuhobused). Juustutööstuses valmistatud sveitsi juustu saadeti Moskvasse. Mõisas olid veel viina- ja tärklisevabrik, sae- jahu- ja villaveski, siin lõigati sindleid ja turvast, põletati sütt, tõrva ja lupja, valmistati kollaseid ilmastikukindlaid telliseid. Stael von Holsteinide ajal oli mõis suur ja rikas.

1900 valmis ja ilmus viimase paruni väitekirja "Karmapradipa" II Prapathaka, millega Alexander Stael von Holstein näitas end kogenud uurija ja sanskritoloogina.

1900 sai Tõstamaa telefoniühenduse Pärnuga.

Sajandivahetuseks olid ilmavalgust näinud need mehepojad, kes võitlesid oma maa ja rahva eest Vabadussõjas.

Mari Lühiste

VII TÕSTAMAA VALLA PÄEVAD

pühendatud Tõstamaa 450. aastapäevale!

Reedel, 15. augustil

- kl. 15.00 – VALLAPÄEVADE PIDULIK AVAMINE* Tõstamaa kirikus
- kl. 16.00 - TUULELOHEDE DEMONSTRATSIOON-ESITUS* (Ranno Märtsen kollektsoonist)
Tõstamaa kooli staadionil. Etteaste õnnestumine sõltub ilmast...
- kl. 18.00 - JALGRATTA-ORIENTEERUMINE.* Algab Tõstamaa rahvamaja eest, raja pikkus on kõigile jõukohane ~8 km (korraldaja Lembi Nõmm)
- kl. 20.00 - FILMIÕHTU "TÕSTAMAA 1993-2003"* Tantsumuusikat ja vahvaid etteasteid tõstamaalastelt...
Näitused ja muud põnevad. Tõstamaa Rahvamajas. **Pääse 15 kr.** (pääsmed müügil kohapeal).
- kl. 21.30 – Tõhela kirikus KITARRIMUUSIKA-KONTSERT* Valvold ja Andreselt Pärnust
(tuntud eesti lood)
- kl. 22.30 – Tõhela rahvamajas TANTSUÕHTU Andres Hirvelaga.* Avatud baar. Pääse 20 kr. ja 10 kr.

Laupäeval, 16. augustil

- kl. 8.00-11.00 – TURUHOMMIK* Eriti on oodatud Tõstamaa valla käsitöömeistrid
- kl. 10.00 - "Epp-Maria selle suve pildid"* näituse avamine Tõstamaa rahvamajas
- kl. 12.00 – LASTEHOMMIK* uuel mänguväljakul
- kl. 12.00 - Tõstamaa 450. aastapäevale pühendatud AJALOOKONVERENTS* (Tõstamaa rahvamajas)
- kl. 14.00 - Vabaõhuetendus "VEDELVORST"* Türi näitetrupi "Osi" esituses Tõstamaa laululaval
Pääse 25 kr. ja 15kr. (pääsmed müügil kohapeal, vihma korral Tõstamaa rahvamajas)
- kl. 16.00 - Kontsert "HELISEV HING"* Tõstamaa kirikus
Klassikat, bluesi, gospelit ja eesti muusikat esitavad
SILVI VRAIT, JAAN-VILLEM SIBUL jt.
Pääsmed eelmüügis raamatukogus 30.- ja 20.- kr.
Enne kontserdi algust kohapeal pääse 60.- kr.
- kl. 17.00 - "Sauli äri"* ootab sind!
- kl. 19.00 - Meelelahutussaad "LAULGE KAASA"* Tõstamaa laululaval.
Laulab RAIVO SUNI (ETV), KARE KAUKS & "MAHAVOK".
- müügil 20 saate lauludega laulik (hind 55.- kr.)
- reisibüroo Cassandra loosib välja 10 tasuta tuusikut
- peasponsor "Kalev" annab ühele inimesele võimaluse võita nii palju kompvekke, kui ta kaalub.
- kl. 22.00 - TANTSUÕHTU Tõstamaa laululaval - ERICH KRIEGER'i bänd.*
Pääsmed eelmüügis raamatukogus 30 kr. ja 20kr. Samal õhtul pääse 50 kr.

Pühapäeval, 17. augustil

- kl. 10.00 - Kalmistupüha Kastnas*
- kl. 11.00 - Kalmistupüha Tõstamaal*
- kl. 12.30 - VALLAPÄEVADE LÕPETAMINE* ("Shalomi" juures) Tuntud lilleseade-kunstniku Maie Läti etendus "Pagas". Taidlejate kontsert
- kl. 19.00 - Tõstamaa staadioni ja tallihoone vahel toimub*
"HINGE JA KEHA PUHAUSLIK RIITUSLIK INDIAANISAUN EHK MINEK TAGASI
MAAILMA ÜSKA JA UUESTISÜND" (korraldaja Merle Mölder)

Fotoreportaaž Seliste külast:

Külalisesinejad Seliste kiriku ees.

Naerukajakad Seliste külastoas.

Seliste näitetrupp: Liina ja Tiina (puudub pildilt) Kingsepp, Hele Ring, Maris Ristal, Marit Karotam. Etendus "Mõranenud idüll".

Venemaa Nižni-Novgorodi Filarmoonia solistid Galina ja Jevgeni Babin ning kontsertmeister Maria Kastshejeva Seliste kirikus.

Vokiratas ja Tarnad Seliste keskväljakul.

Fotoreportaaž Seliste külast:

Väike-Maarja näiteseltskond etendas Seliste külapäeval Jakob Liiv'i kurbmängu 15. sajandist "Ordumeister".

"Kui mina alles noor veel olin..." Laulavad alt ja tenor - Önnela ja Alex.

Vt. lugu Naine ilma tantsuta on nagu taevas ilma tähtedeta" lk 4.

Tõstamaa Rahvamajas avatud fotonäitus Viljandi 21. sajandil.

Vastastikuse tänamise hetk. Tõstamaa valla kultuurikomisjoni esimees Urmas Reinfeldt, kutuurijuht Önnela Pärnaste, Viljandi Linnavalitsuse Avalike suhete ja turismiameti juhataja Mari Sobolev ning Viljandi abilinnapea Helmen Kütt.

AASTATAGUNE MÕTE SAAB TEOKS EHK 10 000 AERUTÕMMET LIIVI LAHEL

Igas mehes peitub rohkem või vähem riskivalmidust, seiklusjanu ja vajadust teha midagi ekstreemset. Lugu, millest pajatan sai alguse juba rohkem kui aasta tagasi, kui ujumiskohas Pärnseljal Varbla vallas silmasin kaugel üle vee vilkuvat majakatuld. Tuli oli seal kus ei oleks tohtinud midagi olla, kui siis vahest väga

vaiksel suveõhtul üle Liivi lahe. Tegelikult meenutades seda kõike, arvan, et algidee sai alguse juba poisipõlves, kui sai loetud raamatuid nagu Alan Bombard „Vabatahtlik merehädaline“ ja Thor Heyerdahl „Ra“. Vahest midagi freudilikku,

kaugel Saaremaa. Hiljem kaarti uurides oligi see nõnda, lähim majakas asub Pärnseljast kirde suunas u 26 km kaugusel. Sellest momendist tekkis tasapisi kasvav mõte- mis oleks kui sõuaks paadiga

Sellest momendist tekkis tasapisi kasvav mõte- mis oleks kui sõuaks paadiga

lapseaa unistuste edasielamisest alateadvuses täiskasvanueas.

Mõte saigi teoks 30.07.2003, kui meri oli iseäranis tüüne, tuul puudus või oli tunda kergest õhuliikumist kagust ja ka õhk oli väga soe - 28 C. [Www.ilm.ee](http://www.ilm.ee) andmetel oli loota sellist ilmajätkumist veel paariks päevaks, ka mereilmateade oli igati soodus. Ilmastikuolude hindamine oli äärmiselt tähtis, kuna sõiduvahendiks kasutasin... kummipaati. Selle kapriisisevõitu ujuvvahendiga olen üle 10 aasta teinud päris meelde jäävaid sõite kevadistel jõgedel, suveti ka järvedel-meredel. Nüüd siis oli järg päris tõsise sõidu käes. Kummipaadi juhend keelab küll sõitmise kaldast kaugemale kui 500 meetrit, kuid pikema sõiduga kaasnevat riski pehemendasin põhjaliku turva- varustusega: päästevest, regulaarsed mobiilside seansid; kompass, signalisatsioonivahendid. (järg lk 11)

(algus lk 10)

Mõtlemas pidi ju mitte ainult isiklikule seiklusjanule, vaid ka naisele-lastele ja paarile tuhandele patsiendile.

Katkendid logiraamatust

30.07.2003, kell 18.08. Start Pärlseljalt. Hele päike, merel kerge lainesäbru, nõrk tuul kagust. Kurss asimuudil 282, linnulennult kaugus sihtmärgini- Kùbassaare majakani 26,8 km.

19.15. Sõutud 1 tund. Meri peegelsile, tuul puudub. Pärlselja ja Matsi majakas paistavad hästi. Kerge eine ja jook.

20.10. Ilm endine. Lugesin 1 minutis 30 aerutõmmet, mis teeb minuti-kiiruseks u. 100 m., tunnis seega 6 km. Paat OK.

21.15. Nägin paadist 20-30 meetri kaugusel mitmel korral uudistavat ja õhku vuhistavat hüljest. Meri kohati väga lopsakas õites, tunne nagu sõuaks leivasupis. Matsi majakas vaeu aimatav. Põhjasuunas nähtav silmapiiril 3-4 Virtsu tuuleelektrijaama tiivikut. Kursil 282 nagu aimatav maariba. Korralik eine, jook ja puhkus.

21.50. päike loojub, vaatepilt väga ilus.

23.00. Ilm parajalt hämar. Nägin sihtmärki, Kùbassaare majakat kell

23.25. Matsi majaka tuld ei näe. Mingi laev sõidab minu suunas. Möödusime u. 100 m kauguselt. Laevatekil nähtaval kahurid. Hiljem

oletasin, et see oli Kuressaare merepäevadele suunduv miinilaev „Sulev“.

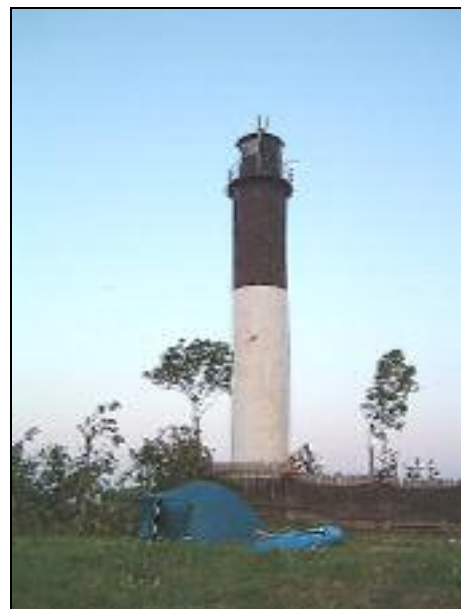
00.00. Põris hämar, kompassi nõel siiski nähtav. Sihtmajaka tuli paistab põris hästi. Ida poolt tõusis Veenus, hea orientiir kursihoidmisel.

1.00. Kùbassaare majaka tuli paistab olevat käeulatuses, aimatav tume maariba. Merele tekkis kerge lainetus, tõusis paras tuul.

2.00. Peale ekslemist väikelaidude ja kivide vahel randumine Kùbassaare majaka all. Paadi lohistamine 20-30 m läbi roostiku, siis läbi nõgeste ja ohakate. Ilm pime, orienteerumine vaid majakatule valgelt. Edasi järgnes telkimine majaka aia taga. Kogu sõidu pikkuseks rehendasin u. 30 kilomeetrit ehk 10 000 aerutõmmet. Puhtalt sõiduks kulus aega u. 6 tundi, 2 tundi aga söömisele-joomisele-puhkamisele ja looduse vaatlemisele.

5.00. Äratus kohkunud majakavahi proua poolt. Asjade pakkimine ja lahkumine. Rännak piki Kùbassaare poolsaart Harju lahe kallastel.

7.00-10.00. Uinak teepervel. Ärkasin läheneva automõra tõttu. Hääletasin ja auto peatus. Rooli taga meesterahvas ja tema kõrval hommikusest kohtumisest juba tuttav majakavahi proua. Järgnes mõnus vestlus, kus majakavahtidele sai selgeks minu reisi üksikasjad, head kavatsused ja randumine majaka all, kuna midagi muud peale majakatule polnud näha.

Naise hirm oli ajendatud sellest, et keegi tema tuttav oli hiljuti röövimise eesmärgil üksikus metsatalus maha lastud.

Sõiduga väga vedas, kuna majakavahi pere suundus Orissaarde, kuhu plaanisin ka ise jõuda. Kuivastu suunas väljuva bussini oli pea 2 tundi aega, külastasin Orissaare perearstikeskust ja kiirabijaama. Tutvusin sümptaatse ja kogenud kolleegiga, kelleks oli dr.Jaan Kirss. Kiiresti leidsime ühise keele, kuna meie vaated perearstindusele langesid kokku. Ka dr.Kirss peab õigeks patsiendi süvendatud läbivaatust ja uurimist nii esmaste analüüside, põhilise aparatuuri ja vajadusel ka sonograafia haiget jooksutamata.

Praamil, sõites tagasi mandrile kohtusin perearstikursustest tuttava kolleegiga Narvast. Ka nüüd keerles vestlus perearstinuse teemal. Ühe või teise perearstikeskuse pale näib määravat ikkagi inimesed kes seda tööd teevad, nende varasem töökäik ja ka see, kas proovitakse pensionist lahutavad 5-10 aastat mööda saata võimalikult mugavalt. Praktilise peremeditsiini üldine pale oleks teistsugune, kui erialale õnnestuks tuua rohkem meeskolleege, praegu on perearstidest üle 90% naised.

Nõnda lõppes see veidi tavatu merereis, tagantjärele meenutades oli kõik see- alates mõtte tekkimisest, üle Liivi lahe sõudmisest, kohtumistest huvitavate inimestega ja koju tagasi jõudmiseni vägagi nauditav.

Madis Veskimägi

Õnnitleme augustikuu sünnipäevalapsi!

*Jäägu kõik haigused alati maha,
Jäägu muudki mured ukse taha.
Olgu sul sõprade jaoks ikka mahti
olgu su päevad rõõmule lahti!*

Lidia Pinn 86
Jüri Merimaa 82
Ilja Pajula 81
Naima Riis 78

Salme Kallas 76
Maimu Rohtla 76
Jakob Sutt 76
Ingrid Taal 74
Uudu Kiirats 73
Efeline Liiv 72
Liivi Pulk 71
Eimar Rand 71
Verner Kuusik 71

Maria Põltsam 70
Õie Jaansoo 65
Leida Rand 65
Tiiu Aasamets 65
Aimi Pulk 65
Jaan Leas 65
Helve Adams 60
Helju Vesik 55

Tõstamaa kirikus

Laupäeval, 16. augustil kell 16.00

Kontsert "HELISEV HING"

Klassikat, bluesi, gospelit ja eesti muusikat
esitavad

SILVI VRAIT

Jaan-Villem Sibul, saade Sven Kullerkupp

Pääsmed eelmüügis raamatukogus 30 kr.

Õpilased ja pensionärid 20 kr.

Enne kontserdi algust kohapeal pääse 60 kr.

Kirikus Maie Läti lilleseadelaagri kujundus!

Tõstamaa laululaval

Laupäeval, 16 augustil kell 22.00

TANTSUÕHTU

ERICH KRIEGER'i bänd.

Pääsmed eelmüügis raamatukogus 30 kr.

Õpilased ja pensionärid 20 kr.

Samal õhtul pääse 50 kr.

Tule kindlasti!

Mänguväljakule mängima!

Nooruse tänava majade vahele
hasartmängumaksu nõukogu toetusel
püstitatud mänguväljak on mõeldud valla
kõigile lastele. Mängige, ronige, hüpake,
kiikuge, laske liugu, kuid samas hoidke ja
ärge lõhkuge!

*Ole kohal ka laupäeval,
16. augustil kell 12.00!*

**Tõstamaa
valla
ajaleht**

Toimetused:

Lea Rannik Tõstamaa Raamatukogu
Alo Adler Tallinna Tehnikaülikool
Trükkinud OÜ Hansaprint

tel. 96 184
tel. 96 231

lea.rannik@mail.ee
alo.adler@mail.ee